

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

**ЦИФРОВА МОДЕРНІСТЬ
І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ:
НОВІ РИЗИКИ, НОВІ
РАЦІОНАЛЬНОСТІ**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 30 квітня 2026 р.)

Харків
«Право»
2026

DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178848415>

УДК 001+004+005+14+159.9+2+316+32+34+35+37+65+7+81

Ц72

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
№ 396 від 17 березня 2026 р.*

Редакційна колегія:

Панфілов О. Ю., доктор філософських наук, професор (голова);

Герасіна Л. М., докторка соціологічних наук, професорка;

Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;

Стасевська О. А., кандидатка філософських наук, доцентка;

Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка

Ц72 **Цифрова** модерність і штучний інтелект: нові ризики, нові раціональності : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 квіт. 2026 р.) / [редкол.: Панфілов О. Ю. (голова), Герасіна Л. М., Прудников В. А. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2026. – 118 с. – DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178848415>.

ISBN 978-617-8848-41-5

Матеріали конференції містять доповіді, у яких висвітлено феномен цифрової модерності як нового етапу розвитку цивілізації, де штучний інтелект і великі дані стають визначальними чинниками формування соціальної реальності. Автори збірки аналізують трансформацію класичних уявлень про раціональність, суб'єктність і безпеку в умовах радикальної невизначеності, цифрову культуру метамодерну, міжнародні відносини в цифрову епоху. У фокусі уваги авторів – етичні дилеми впровадження ШІ в державне управління та право, трансформація освітніх парадигм, а також пошук нових форм соціальної згуртованості в умовах алгоритмізації публічного простору.

УДК 001+004+005+14+159.9+2+316+32+34+35+37+65+7+81

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2026

© Харківська асоціація політологів, 2026

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

ISBN 978-617-8848-41-5

ство». Залежно від політичного контексту, вони є або стратегічними партнерами держав, або інструментами контролю та спротиву. Як провідники нео-ліберальних цінностей, НУО формують глобальну мережу взаємодії між Заходом та країнами, що розвиваються, забезпечуючи інклюзивність політичного процесу та пряму участь громадян у вирішенні глобальних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Civil Society: Concepts, Challenges, Contexts: Essays in Honor of Helmut K. Anheier / Michael Hoelscher, Regina A. List, Alexander Ruser, Stefan Toepler (eds.). Cham: Springer, 2022. XXVI, 494 p.
2. International Activity Report 2023. Geneva: MSF, 2024. 76 p. Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.org/international-activity-report-2023> (accessed date: 20.04.2026).
3. Keck M. E., Sikkink K. *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca: Cornell University Press, 1998. xii, 228 p.
4. *The State of the World's Human Rights*. April 2024. London: Amnesty International, 2024. 418 p. *Amnesty International*. April 23, 2024. URL: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/7200/2024/en/> (accessed date: 21.04.2026).
5. Willetts P. *Non-Governmental Organizations in World Politics: The Construction of Global Governance*. London: Routledge, 2011. 193 p.
6. Wong W. H. *Internal Affairs: How the Structure of NGOs Transforms Human Rights*. Ithaca: Cornell University Press, 2012. xiv, 251 p.

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент Д. С. Коротков

Пастошук Д. О.,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського)
освітнього рівня, 2 курс,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛГБТ-СПІЛЬНОТ: ВІД СТИГМАТИЗАЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

Хоча явище гомосексуальних відносин існувало завжди, і воно не є відхиленням від норми, багато століть вчені – біологи, психіатри, філософи –

намагались підтвердити його неприродність та загрозу виживанню людського виду. До ХХ століття загалом тема гомосексуальності майже не підіймалася, а самого терміну «ЛГБТ» не існувало. Одним з найперших, хто пропагував толерантний підхід до гомосексуальності, як не дивно, був засновник психоаналізу – Зигмунд Фрейд. Він не розглядав нетрадиційну сексуальну орієнтацію як щось ганебне чи порочне, а радше вважав її різновидом сексуальної функції [1].

Країною, з якої почалася боротьба за права ЛГБТ-спільнот, була не США, як прийнято вважати через її імідж держави вільних поглядів, а Німеччина. На початку ХХ століття відбувся перший масштабний рух за права ЛГБТ-спільноти, одним з його очільників якого був Магнус Гіршфельд – німецький лікар-сексолог. Він заснував Науково-гуманітарний комітет – першу організацію, яка боролася за права ЛГБТ, видавав власний журнал «Yearbook of Intermediate Sexual Types», а також написав багато наукових робіт і заснував перший у своєму роді Інститут сексуальних досліджень у Берліні [2].

У той же час американський психолог Ірвінг Бібер притримувався думки, що гомосексуальність є психічним розладом і піддається лікуванню. Він провів низку сумнівних досліджень, участь у яких брали пацієнти психлікарень, і дійшов висновку, що гомосексуали є психічно хворими людьми і потребують лікування. У 1952 році, через два роки після цього дослідження, Американська психіатрична асоціація визнала гомосексуальність відхиленням та внесла її до Діагностичного та статистичного посібника з психічних розладів. З того часу лікарі по всьому світу почали розробляти «лікування» від цього недугу, після якого у людей з'являлись психічні розлади [3]. Показовою є історія англійського математика Алана Тьюрінга, який під час Другої світової війни зробив величезний внесок у перемогу, проте пішов з життя вчинивши самогубство після «гормональної терапії» [4].

Лише на початку 70-х років минулого століття у справах, пов'язаних з правами ЛГБТ-спільнот, почали відбуватися зрушення. Першим кроком став Стоунволльський бунт, який відбувся у Нью-Йорку у 1969 році. В той час у США гомосексуальність вважалась психічним розладом, проте це не заважало молодим людям зустрічатися підпільно в барах. Саме тому поліція час від часу влаштовувала рейди. Один з таких рейдів і відбувся 28 червня 1969 року в барі «Стоунволл-інн». Люди відмовилися показувати свої посвідчення і влаштували бунт, який переріс у масові заворушення по всій країні [5].

Тенденція Стоунволльських бунтів поширювалась і за межі США, активісти влаштовували акції протесту на психологічних конференціях, багато хто з фахівців підтримували ЛГБТ-рухи, зокрема Альфред Кінсі, Евелін Гукер [6]. Після актуалізації цієї теми Американська психіатрична асоціація пішла назустріч. У 1973 році у новій редакції посібника з психічних розладів гомосексуальність було виключено зі списку хвороб, а людей класифікували як хворих лише за умови неприйняття власної сексуальної орієнтації. На світовому рівні у 1990 році асамблея Всесвітньої організації охорони здоров'я виключає гомосексуальність з Міжнародної класифікації хвороб [7, с. 23].

Після Другої світової війни, із формуванням міжнародної системи захисту прав людини, було закладено підґрунтя для їх поширення на різні соціальні групи. Першим правовим актом, який заклав фундамент у формуванні рівності прав у суспільстві, стала Загальна декларація прав людини, яка була проголошена Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у Парижі 10 грудня 1948 року. Насамперед варто пригадати статтю 1 декларації, яка проголошує свободу і рівність у своїх правах від народження і формує ідею універсальності застосування прав людини. Важливими для захисту прав ЛГБТ є Статті 3 та 12. Перша гарантує право на життя, свободу та особисту недоторканність, що є основою для захисту ЛГБТ-осіб від насильства та дискримінації, а друга право на приватне та сімейне життя [8]. Окремої уваги заслуговує Стаття 16, яка передбачає право на створення сім'ї, що традиційно трактувалось як шлюб між чоловіком і жінкою, але сучасні тенденції міжнародного права поступово розширюють межі своєї інтерпретації, тому зараз це може стосуватися і гомосексуальних пар.

Незважаючи на важливий внесок у міжнародні стандарти та фундаментальне значення Загальної декларації прав людини, її положення мають рекомендаційний характер. У 1966 році вони були конкретизовані та закріплені у низці міжнародно-правових актів, зокрема у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права. Статті 2 і 26 затверджують заборону дискримінації за будь-якими ознаками. Ключовою в питанні захисту прав була стаття 17, яка захищає право на приватне та сімейне життя і забороняє свавільне втручання в особисте життя людини [9].

Ще одним важливим міжнародно-правовим актом у сфері захисту прав людини є Європейська конвенція з прав людини, що закріпила їх на регіональному рівні. Конвенція містить схожі з попередньо зазначеними доку-

ментами положення та може інтерпретуватися як правозахисний акт для ЛГБТ-спільнот [10].

Водночас важливу роль у розвитку законодавства та становленні стандартів захисту прав ЛГБТ відіграє практика міжнародних судових органів. У 1981 році справа «Даджен проти Сполученого Королівства» стала прецедентною у практиці Європейського суду з прав людини. Дж. Даджен був громадянином Великої Британії і проживав на території Північної Ірландії, де на той момент на рівні регіонального законодавства були заборонені одностатеві відносини між чоловіками. Дж. Даджен був активним учасником Асоціації за перегляд прав гомосексуалів, що і призвело до більшої уваги поліції, допитів та обшуків. Джеффри вирішив подати позов до Європейського суду з прав людини, оперуючи порушеннями Статті 8 та 14 Європейської конвенції з прав людини. Розглянувши позов, Європейський суд постановив, що національне законодавство, дійсно, порушує право позивача на повагу його приватного життя, що має гарантувати Стаття 8 [11].

Наступною справою, яка стала прецедентною на світовому рівні, є справа *Toonen v. Australia* у 1994 році. Ніколас Тунен був громадянином Австралії та брав активну участь у боротьбі за права геїв та проблемі ВІЛ / СНІД серед гей-працівників у Тасманії. Кримінальний кодекс Тасманії, зокрема Статті 122 та 123, надавали право поліції розслідувати інтимні аспекти приватного життя та проводити затримання. Н. Тунен стверджував, що криміналізація гомосексуальності може негативно вплинути на його працевлаштування, а законодавство створило умови для дискримінації у сфері зайнятості. Ніколас звернувся до Комітету ООН з прав людини, щоб оскаржити вищезгаданні статті, адже, за його думкою, вони порушують Статті 2, 17 та 26 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [9]. Після розгляду справи Комітет ООН з прав людини встановив порушення прав Н. Тунена за Статтями 2 та 17 Міжнародного пакту та зазначив, що жертва порушення має право на засіб правового захисту, а саме скасування Статей 122 та 123 Кримінального кодексу Тасманії.

Суспільство почало активно цікавитись цією темою та проблематикою правозахисної діяльності, що спричинило появу перших офіційних регулюючих документів. Одними з таких стали Джок'якартські принципи, сформувані у 2006 році незалежними експертами у сфері прав людини. Метою створення була систематизація існуючих міжнародних стандартів та їх інтерпретація крізь призму актуальності теми гомосексуальності. У документі

зазначаються усі базові права людини, проте з акцентом їх використання у питаннях сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності [12]. Також у 2017 році були опубліковані Джок'якертські принципи +10, які містили додаткові статті [13].

На регіональному рівні права ЛГБТ-спільнот були захищені Радою Європи, яка у 2010 році опублікувала Рекомендацію CM/REC(2010) 5 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про заходи боротьби проти дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Організація офіційно визнала існування дискримінації та різних форм нетерпимості щодо ЛГБТ протягом століть, а також зазначила, що сексуальна орієнтація не є причиною для дискримінації, криміналізації або насилля. Документ доручив країнам-учасникам переглянути законодавство з метою зміни положень, які суперечать ідеї боротьби з дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, а також аналізувати інформацію задля відслідковування та виправлення прямої або непрямої дискримінації. Крім того, держава мала забезпечити обізнаність громадян з їхніми правами та правозахисною системою у питанні дискримінації, а також у ситуаціях, які цього потребують, ввести покарання кривдників та відповідну компенсацію жертвам [14].

Світового значення набула перша Резолюція ООН 17/19 Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність у 2011 році, яка також офіційно визнала факт існування насилля і дискримінації стосовно людей нетрадиційної орієнтації та іншої гендерної ідентичності. Її пункти закликали країни забезпечити захист прав ЛГБТ та боротися з насиллям та дискримінацією. Резолюція стала основою для подальшого розвитку міжнародних механізмів захисту, зокрема застосувавши метод моніторингу ситуації у країнах [15].

Якщо узагальнити сучасну нормативно-правову базу захисту прав ЛГБТ, можна сказати, що вона характеризується універсальністю і поєднанням рекомендаційних та обов'язкових норм, які формуються у більшості випадків міжнародними організаціями. Така система забезпечує глобальний захист прав ЛГБТ, що є необхідним для формування міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фрейд З. Лист про гомосексуалізм (1935). *Психічне здоров'я*. 18.05.2017. URL: <https://psychoanalyze.kiev.ua/statyi/frejd-z-pismo-o-gomoseksualizme-1935/> (дата звернення: 21.04.2026).

2. Magnus Hirschfeld. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/biography/Magnus-Hirschfeld> (accessed date: 21.04.2026).

3. Пивоваров С., Спірін С. 33 роки тому гомосексуальність виключили зі списку хвороб. До цього майже двісті років гомосексуалів саджали в тюрми, вважали психічно хворими та «лікували» струмом і лоботомією. *Бабель*. 17.05.2023. URL: <https://babel.ua/texts/93970-33-roki-tomu-gomoseksualnist-viklyuchili-zi-spisku-hvorob-do-cogo-mayzhe-dvisti-rokiv-gomoseksualiv-sadzhaliv-tyurmi-vvazhali-psihichno-hvorimi-ta-likovali-strumom-i-lobotomiyeyu> (дата звернення: 21.04.2026).

4. Історія Алана Тюрінга, перед яким вибачилася англійська королева. Із запізненням у півстоліття. *Social*. URL: <https://social.org.ua/8343-istoriya-alanatyuringa-pered-yakim-vibachilasya-angliyska-koroleva-iz-zapiznennyam-u-pivstolittya.html> (дата звернення: 21.04.2026).

5. Stonewall Riots. *History*. May 31, 2017. URL: <https://www.history.com/articles/the-stonewall-riots> (accessed date: 21.04.2026).

6. Потяг прямує до станції «Рівність». Права ЛГБТК+ людей в Україні: підземка заборон та змін. URL: <https://subway.sebto.media/tse-ne-khvoroba/> (дата звернення: 21.04.2026).

7. Традиційна орієнтація. Міфи та факти щодо ЛГБТ. Київ : Центр «Наш світ», 2017. 78 с.

8. Universal Declaration of Human Rights. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (accessed date: 21.04.2026).

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 21.04.2026).

10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 21.04.2026).

11. Case of Dudgeon v United Kingdom (Application no. 7525/76). Strasbourg, 22 October 1981. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%3A%5B%5D%7D> (accessed date: 21.04.2026).

12. The Yogyakarta Principles. The Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity. 2006. URL: <https://yogyakartaprinciples.org/principles-en/> (accessed date: 21.04.2026).

13. Yogyakarta Principles plus 10. The Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity. 2017. URL: <https://yogyakartaprinciples.org/principles-en/yp10/> (accessed date: 21.04.2026).

14. CM/Rec(2010)5 – Recommendation of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity (Adopted by the Committee of Ministers on 31

March 2010 at the 1081st meeting of the Ministers' Deputies) URL: <https://search.coe.int/cm?i=0912594880205515> (accessed date: 21.04.2026).

15. Human rights, sexual orientation and gender identity. Resolution adopted by the Human Rights Council (A/HRC/RES/17/19). *United Nations. Human Rights Council*. URL: <https://docs.un.org/en/a/hrc/res/17/19> (accessed date: 21.04.2026).

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент *Д. С. Коротков*

Чабан Я. В.,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти
навчально-наукового інституту
міжнародних відносин,
Харківський національний економічний
університет імені С. Кузнеця

РОЛЬ G7 ТА G20 У ФОРМУВАННІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШІ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У сучасному світі штучний інтелект і цифрові технології стали не просто інструментами розвитку, а повноцінними факторами, що визначають характер міжнародних відносин. Якщо раніше держави змагалися за території, ресурси чи військову перевагу, то сьогодні дедалі більшого значення набувають дані, цифрова інфраструктура та контроль над технологіями [1]. У науковій літературі підкреслюється, що дані поступово трансформуються у стратегічний ресурс, який впливає на економічну конкурентоспроможність і політичний вплив держав.

За таких умов ключову роль відіграють міжнародні платформи, зокрема G7 та G20, які формують підходи до регулювання штучного інтелекту та цифровізації на глобальному рівні. Важливо, що усі країни G7 також входять до G20, що створює можливість трансляції напрацьованих ними підходів на ширший міжнародний рівень, хоча цей процес не є автоматичним і передбачає адаптацію до інтересів інших учасників [5, р. 3–6].

У цьому сенсі штучний інтелект є не лише технологією, а й інструментом міжнародної політики. Через його використання держави встановлюють

Секція: Міжнародні відносини

Дика П. Я.

Think tank як інструмент протидії інформаційним
загрозам в Україні. 75

Кислова К. О.

Еволюція дипломатії: від традиційних практик до цифрових
форм комунікацій 79

Корнейко А. М.

Анатомія загроз: приховані ризики сучасних міграційних
хвиль 83

Коротков Д. С.

М'яка сила як ресурс впливу: інструменти, показники
та сучасні практики 95

Павленко С. Б.

Вплив неурядових організацій на міжнародну політику. 100

Пастоцьук Д. О.

Еволюція міжнародного захисту прав ЛГБТ-спільнот:
від стигматизації до формування універсальних стандартів.. 104

Чабан Я. В.

Роль G7 та G20 у формуванні міжнародних відносин
в умовах розвитку ШП та цифровізації.. 110

Наукове видання

ЦИФРОВА МОДЕРНІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: НОВІ РИЗИКИ, НОВІ РАЦІОНАЛЬНОСТІ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 30 квітня 2026 р.)

Редактор *Т. О. Чернишова*

Підписано до друку 04.05.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 6,9. Обл.-вид. арк. 6. Тираж 100 пр. Зам. № 662

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт Плюс»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна,
тел. (097) 445-07-79
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8388 від 16.07.2025